స్నేహం

3

వెళాకాళ్ళమీద గడ్డంఆన్చి, క్రిందికి చూస్తూ కూర్చుంది సుమిత్ర. క్రింద గడ్డికొసలమీద తడి మెరుస్తోంది. దూరాన చిన్న నీలంపూలు గాలికి వూగుతున్నాయి. గాలికి పైనుంచి కనకాంబరం రంగు గొట్టం పువ్వొకటి రాలి క్రిందపడింది. బరువుగా నిట్టూర్పు వదిలింది సుమిత్ర.

పుస్తకంలోంచి తలెత్తి చూసింది వసుంధర. "ఏమిటది ? ఇందా కణ్ణించి చూస్తున్నాను ?" అన్నది.

సుమిత్ర మాట్లాడలేదు. దూరానవున్న చెట్లకొసలమీద స్వర్ణారుణ కాంతితో సూర్యుని కిరణాలు ప్రసరిస్తున్నాయి. అంతా నిశ్శబ్దంగా వున్నది.

"హాస్టల్లోచేరి చదువుకునే ఆడపిల్లలంతా యీ గార్డెన్సులో కూచుని, నిట్టూర్పులు విడవమనికాదు యింత అందంగా యీ తోట వేసింది—తెలుసా ?" అన్నది వసుంధర.

ఎంతో ప్రశాంతంగా వున్నది వాతావరణం. తీయనిశోభ గోచరిస్తోంది చుట్టూ ప్రకృతిలో. దూరాన హాస్టలు బ్లాకుల్లోంచి ఏవో యింగ్లీషు పాటలు వినిపిస్తున్నాయి. మధ్యమధ్య కీచుమని కేకలు, పకపక నవ్వులు వినిపిస్తున్నాయి.

సుమిత్ర మళ్లీ నిట్టూర్చింది. వసుంధర పుస్తకం మూసేసి ప్రక్కన పడేసింది. "ఏమిటా వేదన ? చెప్పమంటుంటే ?" అన్నది. సుమిత్ర మనస్థితి విరబూసిన పారిజాత వృక్షంలా వున్నది. కదిలిస్తే జలజలా రాలుతాయి పుష్పాలు. ప్రకృతిమాధుర్యానికి మనస్సు కంపిస్తోంది. తన లోని ఆలోచన లన్నీ ఏదోవిధంగా చెప్పేసుకోవాలనీ, ఆర్ద్రతని విర జిమ్మాలనీ అనిపిస్తోంది.

"నీకెప్పుడైనా పెన్ ఫ్రెండ్స్ అంటూ వున్నారా?" అన్నది సుమిత్ర.

"నాకు గిట్టవు అల్లాంటివి. ఏం. నీకు కావాలా యిప్పుడు ?" అన్నది వసుంధర.

"ఒక వయస్సులో అది చాలా రొమాంటిక్‌గా కనుపిస్తుంది. 16—20 సంవత్సరాలమధ్య. కాదూ?"

"కావొచ్చు - ఇంతకీ దేని కీ ఉపోద్ఘాతం ?"

సుమిత్రకళ్లు సగంమూసుకుని చూస్తోంది. "జీవితంలో ప్రతి వ్యక్తికి యితరులకి కొంత ఆనందం, కొంత దుఃఖం కలిగించే అవ కాశాలుంటాయి. అవి మనం ఉపయోగించు కోవడంలో వుంటుంది నేర్పు."

వసుంధరకి సుమిత్రకళ్ళు ఆర్ద్రంగా మెరుస్తున్నాయా అని అను మానం కలిగింది. క్రిందపడిన పచ్చపూవుని పట్టుకున్న ఆమె వ్రేళ్ళు వణుకుతున్నాయా అనిపించింది.—వసుంధర మౌనంగా వూరుకున్నది. ఈ ఏణ్ణర్థం పరిచయంలో రెండుమూడుసార్లుకూడ చూడలేదు యీ మూడ్‌లో సుమిత్రని. ఒకే రూములోవుంటూ, ఒకేసారి కాలేజీకి వెడుతూ రిసెర్చి చేస్తున్నారు. ఇరవై నాలుగ్గంటలూ యిద్దరూ కలిసే వుంటున్నారు. కానీ యిల్లాంటి మూడ్‌లో సుమిత్ర పడినప్పుడు వసుంధరకి ఆమె అర్థం

కాదు. ఏమీ చెప్పదు, బిగ్గరగా ఏడిచేసి బాధనైనా తీర్చుకోదు. ఏదోఒక పరమసత్యాన్ని లోకసామాన్యంగా చెప్పి, దాన్ని గురించే బాధపడు తున్నట్లు కనిపిస్తుంది. ఆమెచేత మాట పలికించడం అసంభవం.

కానీ—యీనాటి వాతావరణం భిన్నంగావుంది. చుట్టూవున్న అందం, తమని అంటకుండా దూరందూరంగా జరుగుతున్న ధ్వనులు, మూగగా ఆనందాన్ని విరజిమ్ముతూన్న పూలు, పిట్టలు, చెట్లు—వీట న్నిటి మధ్య తామిద్దరే ఏదో ఒక సామీప్యం అనుభవిస్తున్నారు. కుసుమ భరితమైన లతలావున్నది సుమిత్ర.

“సుమిత్రా, చెప్పు నేను వినడానికి సిద్ధంగా వున్నాను” అన్నది వసుంధర. సుమిత్ర క్రిందకివాలి గడ్డిమీద పడుకుంది. వసుంధర ఆమె తలనుతీసి, తన ఒళ్లో వుంచుకుంది. “చెప్పు మరి” అన్నదామె.

“నేను యింటరులో వుండగా పెన్‌ఫ్రెండ్స్ సంఘంలో చేరాను. అంటే ఏడేళ్ళక్రితం అన్నమాట. దూరదూరాల్నించి వచ్చే వుత్తరాలు, కలిగే పరిచయాలు, అవి కొనితెచ్చే స్నేహపరిమళాలు నా మనస్సులో నిత్యం మెదులుతుండేవి. ఎక్కువమంది మగవాళ్ళే వ్రాసేవారు నాకు. లక్నోనుంచి ఒకతను-సంగీతం నేర్చుకునే అబ్బాయి, మద్రాసునుంచి ఒక అయ్యంగార్ల అబ్బాయి, స్పోర్ట్స్‌మేన్, హైదరాబాదులో ఒక యం. ఏ. స్టూడెంటు-ఎవరో యింకా-తిరుపతినుంచి మరో అమ్మాయి పరిమళ అని - ఇంకా ఎందరో వ్రాస్తుండేవారు. అందరికీ ఏదో ఒక పోజ్ యిస్తూ వ్రాయడం అలవాటు. నీ కర్థమౌతుంది కదూ ఆ వయస్సు?

సభ్యుల జాబితాలో నాయోగ్యతలు : 16 సంవత్సరాలు, కవిత్వం, సంగీతం, ఫొటోగ్రఫీ అంటే యిష్టం-అన్నిట్లో ప్రవేశం, యితర

ప్రాంతాల్లోని కాలేజీలను గురించి. విద్యార్థులను గురించీ తెలుసుకోవాలని కుతూహలం-యివీ యితరులకు సంబంధించి నంతవరకు తెలిసేవి. బాగున్నాయి యివన్నీ మరి.

గుప్పున వాసనవేసే వుత్తరాలు కొన్నివస్తే - అమ్మచూసి కేకలేసింది రెండుమూడుసార్లు, యీ వ్రాతలన్నీ మానేయమని-కానీ నేను వాళ్ళకి వ్రాయడం మాత్రమే మానేశాను.

రోజు విడిచి రోజు ఉత్తరాలు వచ్చేవి. నేను ఆ రాత్రికి రాత్రే కూర్చుని, కొంచెం కాలేజీ ఖబుర్లు, కొన్ని ప్రకృతి వర్ణనలు. మానసికావస్థలు-అన్నీ కలిపి వ్రాసేదాన్ని ప్రణయాత్మకంగా......"

సుమిత్ర ఆగింది—వసుంధర సుమిత్ర నుదుటిమీద వెంట్రుకలని ఉంగరంగా చుట్టి అల్లా వదిలింది.

"ఇంతకీ పైన చెప్పినవాళ్ళల్లో ఎవరిని ఏరుకోమంటావు నీ కథకి ?" అనుకోకుండానే చిన్నగా నవ్వుతూ అడిగింది వసుంధర.

"అంత సుఖాంతమైన కథేమీ కాదు వసుంధరా—ఏడాది తిరిగే లోపుగానే అందరికీ వ్రాయడం మానేశాను నేను. మీ ఫొటో పంపండనో, వివాహాన్నిగురించి, వర్ణాంతర, రాష్ట్రేతర వివాహాలనుగురించి మీ అభిప్రాయ మేమిటనో, మీవూరు వస్తాము కలుస్తారా అనో" ఇల్లాంటివి వ్రాసేవారు కొందరు. ఇల్లాటివాళ్ళకి సమాధానం వ్రాయాలనిపించేదికాదు.

వీళ్ళందరిలోకీ ముందునుంచి ప్రత్యేకంగా కనుపించాడు ఒకతను—ఈ వూరి అతనే, బెజవాడలో వున్న నాకు యీవూరు చాలా గొప్పగా అనిపించడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. యం. ఏ. చదువుతున్నానని వ్రాశాడు. సారస్వతంతో బాగా పరిచయమున్నవాడు. అదీకాక, ఏవేవో వర్ణనలు వ్రాసేవాడు అతి రమ్యంగా. పత్రికల్లో కథలు చదివినంత ఉత్సాహంగా

చదివేదాన్ని మొదట్లో. అప్పుడప్పుడే వికసిస్తున్న ఆలోచనలు నావి. తీయనిమాటలు, రమ్యమైన వర్ణనలు, మధురమైన భావనలు—యిల్లాంటివి ఎక్కడ, ఏ రూపంలో గోచరించినా మనస్సు పులకరించే రోజులవి. ముత్యాల వరుసవంటి అతని అక్షరాలు ! అంత చక్కని దస్తూరీ ఎక్కడా చూడలేదు నేను. మనస్సుని రంజింపచేసే మాటలతనివి.

అతని స్నేహం నాకు అలవాటైంది. మొదట్లో అతన్నిగురించి నిర్వికారంగా ఆలోచించినా, తర్వాత నాలో ఏవో వూహలు మెదిలేవి. విశాలమైన నుదుటి మీద దీపం కాంతి మెరుస్తుండగా, చక్కని వ్రేళ్ళ మధ్య కలం పుచ్చుకొని వ్రాసే అతని మూర్తి కనుపించేది. నవ్వితే చిన్న గుంటపడే అతని కపోలం, మోచేతుల పైకి మడిచిపెట్టిన అతని షర్టు, ఆ మడతదగ్గర కనిపించే సౌందర్యం, గుండీ వూడదీసిన అతని లాల్చీ ఇల్లా రకరకాలుగా అప్పుడప్పుడు అతనిరూపం కనుపించసాగింది. అతని కళ్ళు—ఎంతో ప్రయత్నించిన మీదట వూహించగలిగాను. పొడుగాటి రెప్పల వెంట్రుకలు, సుతిమెత్తగా కనుపించే కనురెప్పలు, నవ్వితే ముడుచుకుపోయే కళ్ళు—అవిమాత్రం కనుపించేవి."

సుమిత్ర కంఠం వణుకుతోంది. కళ్ళు గట్టిగా మూసుకుని వసుంధర చేతిని పట్టుకుంది. "ఏమిటో రొమాంటిక్ ఫూల్ ననిపిస్తుంది ఇప్పుడు— ఆ వయస్సు, పరిచయాలు, అవన్నీ అనుభవించేసి మర్చిపోయేవి. వాటి మర్చిపోనీని పర్యవసానాలే జీవితంలో జ్ఞాపకముంటాయి. ఆ పర్యవసానాల నంటిపెట్టుకున్న సంఘటనలు, మమతలు అన్నీ జ్ఞాపకముంటాయి కాబోలు.

ఉత్తరాల్లో ఎప్పుడూ అతను నా రూపాన్ని గురించి ప్రశ్నించలేదు. అతని రూపాన్ని గురించి వ్రాయలేదు. మూడేళ్ళ వ్రాసినా ఉత్తరాలు— ఎన్నడూ ప్రస్తావించే ధైర్యం కలిగిందికాదు. ఏవిధమయిన వ్యక్తిగత

విషయాల ప్రసక్తి ఉండేదికాదు అతను వ్రాసేవాటిల్లో, ఏవో చిన్నచిన్న వ్యాసాలు, చక్కని స్కెచెస్ అతని ఉత్తరాలు. నాకు ఎన్నిసార్లో కుతూహలం కలిగేది ఫోటో పంపండని వ్రాద్దామని. మగవాడు అతనే ఉత్సాహం చూపనిదే నేనెందుకు చూపాలి అని, తమాయించుకునే దాన్ని. ఎంత వద్దనుకున్నా. అతని ఉత్తరం రాగానే మనస్సు ఊయలలూగి, ఆనందంతో పులకరించేది. ప్రతి అక్షరం తేనెలొల్కుతూ కనుపించేది. అర్థరాత్రి నిద్రలేచికూడా చదువుకునేదాన్ని అక్కడక్కడి పంక్తులు.

అతను యం. ఎ. పాస్ అయిపోయాడు. ఒక ఏడాది అవీ ఇవీ ఉద్యోగాలకోసం వెతికి లెక్చరరుగా స్థిరపడ్డాడు. నేను బి. ఎస్‌సి. పూర్తి చేసేసరికి మేము ఒకరి నొకరం చూసుకోకుండా, ఆప్యాయమొలికే మాటలు ఒక్కటి కూడా వ్రాసుకోకుండా కూడా అతి సన్నిహితులమై పోయాము. నేను అంటీ అంటకుండా భిడియపడుతూ వ్రాయడం నేర్చుకున్నాను. ఊహించుకొన్నకొద్దీ అతనికళ్ళే జ్ఞాపకం వస్తుండేవి. అతన్ని చూడడమే తరువాయి, మా స్నేహం లతలల్లుకుని, పుష్పిస్తుందని వూహించుకునే దాన్ని. మెరుపులు మెరిసే నవ్వు అతని కళ్ళల్లో గోచరిస్తుందని వూహించేదాన్ని. ఇదంతా—దేనికెంత ప్రాముఖ్య మివ్వాలో తెలియక పోడంవల్లనే అనుకుంటాను. నన్నలముకున్న పరిమళం వంటిది అతని స్నేహం. ఆనాలుగేళ్ళ నా జీవితంలో ప్రతివారం పోస్టుమేన్ రాకకి ప్రతిరోజు తెల్లవారడానికీ ఒక ప్రాముఖ్యం ఇచ్చాయి అతనిని గురించిన ఆలోచనలు. ప్రొద్దున ఆలస్యంగా నిద్రలేవగానే సూర్యుని కిరణాలు కళ్ళని తాకితే - అతనే జ్ఞాపకం వచ్చేవాడు.

కాలేజిలో క్లాసులో పాఠాలు జరుగుతుంటే చుట్టూవున్న మొగపిల్లలవంక తేరిపార చూసేదాన్ని, ఎక్కడైనా అతని పోలికలు కనిపిస్తాయేమోనని—వసూ, మరీ పిచ్చిగా వుందికదూ?"

వసుంధర లేదని తలూపింది. "లేదు. చెప్పు" అన్నది.

నిజంగా అది పిచ్చే - బి. ఎస్‌సి. పూర్తికాగానే హైదరాబాదులో యం. ఎస్‌సి. చదువుతున్నాను. మిగిలినచోట్ల దరఖాస్తు చేసినా సీటు రాలేదు కాబట్టి వెంటనే ఒప్పుకున్నాను. ఊరువిడచి మరోచోట ఉండ టానికి వెడుతున్నామంటే ఉత్సహంగా ఉండటం సహజమే కానీ. రెపరెప లాడే మనస్సుతో చూడసాగాను అతన్ని కలుసుకోవడంకోసం. నాకు సీటు దొరికిందని వ్రాశాను అతనికి. అతను వేరే ఏదో కాలేజీలో లెక్చ రరు అన్నసంగతి మా అన్నయ్యకి తెలుసు. హైదరాబాదువెళ్ళిన తర్వాత అతన్ని కలుసుకుంటానన్న సంగతి అన్నయ్యకి మాటవరసకి చెప్పినట్లుగా చెప్పాను. వారంవారం వచ్చే అతని ఉత్తరాలని అందరూ గమనిస్తూనే వున్నా, అతన్నెందుకనో చాలా మర్యాదస్థుడి క్రింద జమకట్టేసి, పట్టించు కోవడం మానేశారు. హైదరాబాదుకి బయలుదేరే ముందుకూడా ఎక్కు వగా మాట్లాడలేదు నేను అతన్నిగురించి. ఏమిటో వెనుదీశాను.

నేను అన్నయ్య వచ్చి యిక్కడ హోటల్లోదిగాము.

యూనివర్శిటీకి వెళ్లడం. ఫీజుకట్టడం, యిక్కడికివచ్చి హాస్టల్లో సీటు సంపాదించటం. అవి యివీ కొనుక్కోవడం అన్నీ ఒక వారంలో పూర్తయినాయి. ఈ వారం రోజుల్లో ఎన్నోచోట్లు తిరిగాము. బయటకు రావడం తడవు ఎక్కడో అతను కనిపిస్తాడని వెతికేవి నాకళ్ళు. అతను ఎవరని వెతుకుతాను నేను, గుర్తుపడతాను?

అన్నయ్య వెళ్ళిపోయాడు నన్నీ హాస్టల్లో దింపి. అతనికి వ్రాద్దా మని సంకల్పం. రాత్రి వ్రాద్దామని ప్రొద్దున్న. తెల్లవారిలేచి వ్రాద్దామని రాత్రి వాయిదా వేసేదాన్ని. ఎందుకనో జాప్యం-వ్రాయగానే అతను వస్తాడు. అందుకేనేమో అర్థంకాని జాప్యం చేశాను. ఒక రాత్రి పడు కున్నాను. ఎంతకీ నిద్రపట్టలేదు. చేయదలచుకున్న పని ఏదో మిగిలిపోయి

నట్లు లేచి అతని చిరునామాకి కవరు వ్రాశాను. నేను వచ్చాననీ-మళ్ళీ శనివారంనాడు సాయంత్రం నన్ను చూడ్డానికి రమ్మని. తప్పక వస్తానని వ్రాశాడతను. ఆ జవాబు వచ్చినప్పట్నించీ నా మనస్థితి వర్ణనాతీతం. ఆ సాయంత్రాన్ని తలచుకుంటూనే. ఉఊకలువేసే మనస్సుతో కాలం గడిపాను.

—వసూ, యిదంతా వింటుంటే నీకు ఆశ్చర్యంగా అనిపిస్తుంది కదూ? ఏవో వింత వూహలు కల్పించుకుని, ఒక ప్రణయాన్ని కాంక్షిస్తూ, అందుకై ఆరాటపడ్డానంటావు కదూ? కావచ్చు, మూడేళ్ళక్రితం నాస్థితి అల్లాంటిది. మొదటిసారిగా యిల్లువదలి, వంటరిగా వుంటున్నాను. నా వంటరితనం, అతనిని గురించిన ఊహల్లోని నవ్యత-నా పరిస్థితికి కారణాలనుకుంటాను.

అతని రాకని. ఆ సమయంలో నా అలంకరణ, సంభాషణ, నన్ను చూసి అత నేవిధంగా ప్రవర్తించేదీ అతనూహించని సౌందర్యాన్ని, అతను నాలో చూసి ఏమనుకునేది-అన్నీ వూహించుకున్నాను. నా వేపు ఆశ్చర్యంతో చూసే అతని కళ్ళని, పులకరించే నా హృదయస్థితిని తలచుకున్నాను.

శనివారం రానేవచ్చింది. సాయంత్రం నాలుగునుంచీ నేను వద్దనుకుంటూనే అలంకరించుకున్నాను. పరీక్షకు వెళ్ళే విద్యార్థినిలాగా వణుకుతున్నాను.

ఐదు గంటలకి విజిటర్స్ చీటీలు పట్టుకువస్తోంది ఆయా, వరండాలోనే నుంచున్నాను. అతనిచీటీ వచ్చింది చల్లనైపోయిన వ్రేళ్ళలోకి ఆ చీటీని తీసుకొన్నాను. అదే దస్తూరీ, గదిలోకివెళ్ళి చెప్పులువేసుకుని, బయటకు వచ్చాను. త్వరత్వరగా వరండాలన్నీ దాటి తోటలోకి వచ్చాను.

ఆ తోటదాటి, పెద్దమామిడి చెట్ల క్రిందనుంచి పరుగులెత్తాను. విజిటర్సు కూర్చునే చోటు చేరేసరికి ఆయాసపడుతున్నాను.

ఎంత గుంపులో వున్నా అతన్ని గుర్తుపడతానని ధైర్యం—గుర్తు పట్టలేనేమో నని బెరుకు—తెల్లగా పొడుగ్గా ఒకాయన సూట్ లో కూర్చుని వున్నాడు. అతనే! ఎంత చక్కని విగ్రహం. చీటీ చేతిలో నలుపుతూ 'నమస్కారమండీ?' అన్నాను. అతను తెల్లబోయినట్లు కనబడి, చేతులు జోడించాడు. "ఎంత సేపయింది వచ్చి?" అతనింకా తెల్లబోయాడు. 'మీరు పొరబడుంటారు, మిస్, అన్నాడు ఇంగ్లీషులో. నేను ఒకడుగు వెనక్కి వేశాను. 'మాధవరావుగారు కారా?' అన్నాను.

'నేనండీ మాధవరావుని-సుమిత్రగారూ!' వెనక్కి తిరిగిచూశాను.'

సుమిత్ర ఆగిపోయింది. వసుంధర ఉత్సుకతని రేకెత్తించడానికని ఆగలేదామె. ఆ సన్నివేశాన్ని చెప్పలేక ఆగింది.

"ఎల్లా వున్నాడతను?" వసుంధర మృదువుగా అడిగింది.

"బాగుండలేదు వసూ, బాగుండలేదు. లోతుకుపోయి, ఎఱ్ఱబారి సన్నగా గీతల్లాగా వున్న అతనికళ్లు, కళ్ళక్రింద నల్లనిగుంటలు, స్ఫోటకం కావచ్చు. సన్నగా, బాగా నల్లగా, పొడుగ్గా వున్నాడతను. కరుకుగా వుంది అతని ముఖం. వికారంగావుంది అతని ముక్కు—

అతని కళ్లు—అవి చూసి బావురుమని ఏడవాలనిపించింది, వసూ.

'నమస్కారమండి' అన్నాడతను చిరునవ్వుతో. అతను నన్ను చూసి చాల సంతోషించాడు. అతని ముఖంలో చూపులలో కనిపిస్తోంది ఆవిషయం స్పష్టంగా, నా పెదవులు సన్నగా కదిలాయి. నా చేతిలోని

చీటీ క్రిందికి జారవిడిచి, సిమెంటు బెంచీ వేపు చూశాను. మరుక్షణం లోనే క్రిందగడ్డి చూపించి 'ఇల్లా కూర్చోండి' అన్నాను అస్పష్టంగా. అతను జేబులోంచి రుమాలుతీసి పరుచుకుని కూర్చున్నాడు. నేను చెప్పులు విడిచి కూర్చున్నాను. అతనివంక కళ్ళెత్తి చూడలేకపోతున్నాను.

'వచ్చేముందు వ్రాయలేదేం నాకు?' అతని కంఠం గంభీరంగా వుంది. ఏదో చనువు వినిపిస్తోంది ఆస్వరంలో.

'వ్రాయలేదు—మీ ఇల్లు ఎంత దూరం ఇక్కడికి'?

'ఏమంతదూరంకాదు.' అతనుగడియారం చూసుకున్నాడు.

అతని చేతులపై బాగా నలుపు అరచేతిలోని తెలుపుకి కాంట్రాస్టుగా వుంది. వేళ్ళకణుపులు బండగా వున్నాయి.

'మీరు బైటికి రావచ్చునా యీ టైములో?' అన్నాడతను. నేను పరధ్యానంగా గడియారం చూసుకున్నాను. 'రావచ్చు...కానీ' అని ఆగిపోయాను. హాస్టల్లోకి వెళ్ళి పోవా లనిపిస్తోంది అప్పటికే.

'పదండి అలా వెడదాం ఎక్కడికైనా' అంటూ అతను లేచి నుంచున్నాడు. నేను కూడా లేచాను. బయట గేటుదగ్గర చిన్న కారు నిలబడివుంది. ముందుతలుపు తీసి ఎక్కండన్నాడు. వద్దు, వెనక కూర్చుంటా నని అననివ్వలేదు నన్ను....'ఎక్కండి' అన్నాడు మళ్ళీ. యాంత్రికంగా ఎక్కాను.

నాకు గొంతులో ఏదో వేదనగా వుంది. శరీరమంతా నీరసంతో వ్రాలిపోతోంది. నరాలలోని పటుత్వం ఒక్కసారి సడలి, శక్తులన్నీ నీరసించ పోతున్నాయా అనిపించింది.

కారు బయలుదేరినప్పట్నించీ రోడ్డువంకే చూస్తున్నాను నేను. 'ఇన్ని సంవత్సరాల తర్వాత మనం కలుసుకోవడం చాలా బావుంది నాకు. కాదూ? మీ వూరువచ్చి, మిమ్మల్ని చూస్తేదామని ఎన్నో సార్లు అనిపించినా ఎప్పుడూ కుదురలేదు' అన్నాడతను. మధ్యమధ్యను హారన్ మ్రోగిస్తు అతను కారు సున్నితంగా నడపడంమాత్రమే తెలుస్తోందినాకు. మెత్తగా జారిపోతుంది సిమెంటు రోడ్డుమీదకారు. గాలికి నా ముంగురులు కదులుతున్నాయి. బజార్లన్నీ దాటి నిర్జనంగా వున్న రోడ్డుమీద పోతోంది కారు.

'మనం ఏమేమి ముఖ్యమైన ప్రదేశాలు దాటివచ్చేమో తెలుసా? 'న్యూమార్కెట్టు', 'హాస్పిటలు'. 'హైకోర్టు' కొంచెందూరాన చార్ మీనార్ — ఎప్పుడూరాలేదా మీరీ వేపు?' అన్నాడతను.

'లేదు' అన్నాను నేను. మరికొంత సేపు నిశ్శబ్దంగా గడిచింది. ఎక్కడో వూరిబయటకు వెడుతున్నామని తెలుసు నాకు.

'యూనివర్శిటీకి ఒక్కరూ వెళ్ళడం అలవాటైందా?' అన్నాడతను. తలూపాను. 'క్లాసులు జరుగుతున్నాయా?' అన్నాడు. తలూపాను.

పావుగంట తరువాత బ్రిడ్జి, ఒక చిన్నతోట, పెద్దచెరువు వున్న ఒక ప్రదేశాన్ని చేరాము. బ్రిడ్జిదాటగానే కారు ఆపి తలుపు తీశాడతను. కొన్ని మెట్లు క్రిందికిదిగి, అక్కడున్న తోటని చేరాము. ఎదురుగా ఎన్నో గులాబీలు, చిన్నచిన్న మామిడిచెట్లు, అశోకవృక్షాలు. ఒక చెట్టుక్రింద కూర్చున్నాము.

'ఏమిటింత సైలెంట్‌గా వున్నారు? మీ కింత కొత్త వుంటుం దనుకోలేదు నేను—బాగుండలేదా యిలా రావడం?' అన్నాడతను. నేను

ప్రయత్నపూర్వకంగా నవ్వాను. 'అబ్బే ఏంలేదు' అన్నాను. నా వూహకీ, యీ యథార్థానికి సమన్వయపఱచుకుని. ఒక సంబంధ మేర్పఱచడానికి ప్రయత్నిస్తోంది నా మనస్సు. చెట్టుకి దొడిగిన మొగ్గ నేడో రేపో దివ్య సుందరసుగంధ పుష్పమై వికసిస్తుందని ఎదురు చూడగా చూడగా—ఆ మొగ్గ ఎండి రాలిపోయినట్లుంది నా పని.

'మీరు నన్నుగురించి ఏమనుకునేవారు?' ఎందుకింత వ్యక్తిగత మైన ప్రశ్నవేశాననుకుంటూనే అడిగాను. అతను తేలిగ్గా నవ్వాడు. 'ఏమనుకునేవాడినా? ఏమో!... కానీ నేను చాలా ప్లీజ్ అయ్యాను మిమ్మల్ని చూసి. మిమ్మల్ని చూడగలిగినందుకు నన్ను నేను అభినం దించుకున్నాను. మరి మీరు?'

నేను కొంచెం సిగ్గుపడి నవ్వాను. 'నేను కూడాను.' నా ముఖం నేను చెప్పినమాట వింటుంది. కానీ నా హృదయం మాత్రం హాయిగా నవ్వలేదు. అతని ముఖం మాత్రం సంతోషంతో వికసించింది. యూని వర్శిటీ విషయాలు, లెక్చరర్లనుగురించి, వూళ్లో సాహిత్య సంఘా లనుగురించి. నేను చూడవలసిన ప్రదేశాలనుగురించి చెప్పాడతను. అతని కంఠం శ్రావ్యంగా వినిపించడం మానేసింది కాస్సేపు గడిచేసరికి. నా లోని వైముఖ్యం అతని కేమీ పట్టినట్లు కనుపించలేదు.

మాట్లాడుతున్నంత సేపూ నా కళ్లు, నుదురు చూస్తున్నాడతను. తలవంచుకుని కూర్చున్నదాన్ని మళ్ళీ ఒకసారి నిజం చూసి తెల్సుకుందా మన్నట్లు, కళ్లెత్తి అతనివంక చూశాను. ఏమిటో! మార్దవంలేదు, అతని కళ్ళల్లో ఏ మెరుపులూ లేవు...నాకు నచ్చని భావాలేవో వున్నాయి. లోకంలో విషయాలన్నీ తనకే కావాలన్న దురాశ కనిపిస్తోంది ఆ చూపులో.

తన స్వంతమైన వస్తువు వంక చూసుకుంటున్న దర్పము కనిపిస్తోంది నేను తల వంచేసుకున్నాను.

చీకటిపడేలోపే తిరిగి వచ్చేశాము. 'రేపు యింటికి వెడదాము. వస్తారా?' అన్నాడతను హాస్టల్ గేటుదగ్గర. నేను మాట్లాడలేదు. నాకు వెళ్ళాలనిలేదు. చికాకు కలుగుతోంది. అతను నాకు వ్రాసిన వుత్తరాలు. నేను అతనికి ఆప్యాయంగా వ్రాసిన వుత్తరాలు అందంగా తేలికైన పూలలా కనుపించాయి. మరుక్షణమే హోరుగాలి లేచి, పూలన్నీ అల్లా ఎగిరిపోయాయి దూరంగా.

'రేపా?' అన్నాను సందిగ్ధంగా.

'ఏం? ఆదివారమేగా! నాలుగింటికి వస్తాను. ఏం?' అన్నాడతను. లాలనగా వుంది అతని ప్రశ్న. నేను వప్పుకోనిదీ వీల్లేదన్నట్లుంది అతని వాలకం.

'ఊ' అన్నాను. 'గుడ్‌నైట్' అని కారెక్కి తలుపు వేసుకున్నాడు. కారు బయలుదేరి వెళ్ళేవరకు అలాగే నుంచున్నాను నేను. హాస్టల్లోకి వస్తుంటే—ఆ పెద్దమామిడిచెట్ల క్రిందనుంచి, గ్రుడ్డిగా వెలిగే దీపాలక్రిందనుంచి వస్తుంటే — నాకు కలలోంచి మేలుకుంటున్నట్లనిపించింది. హఠాత్తుగా ఒక దరిదాపులేని ఎడారిలో పడవేసినట్లుంది నా పరిస్థితి. ఆ రాత్రి—ఎంతసేపో కరువుతీరా నిశ్శబ్దంగా ఏడ్చాను. నాకు కలిగిన నిరాశ, బాధ తగ్గిపోయాయి.

మర్నాడు ఏమీచేయలేదు. మధ్యాహ్నంనుంచి నాకు మళ్ళీ ఆరాటం ప్రారంభమైంది. ఏమిటి నా కతనితో సంబంధం? ఎందుకు నేను వాళ్ళిం

టికి వెళ్లాలి? అనిపించింది మూడున్నరైనా నేను లేచి తయారుకాలేదు. నాలుగు కావస్తున్నకొద్దీ నాకు నీరసం ఎక్కువయింది. ఏమిచేసేందుకు ఓపికలేకుండా అశక్తురాలివలె పడుకున్నాను. ఆయా చీటీపట్టుకువచ్చింది. నేను బద్ధకంగాలేచి చీటీవెనకాల వ్రాశాను: 'వంట్లో బాగులేదు. మన్నించండి. రాలేను' అని. మరి పావుగంటకి మళ్ళీవచ్చింది ఆయా. మళ్ళీ ఎప్పుడు కలవమంటారు? అన్నప్రశ్న పట్టుకుని. నేనే ఉత్తరం వ్రాస్తానని సమాధానం వ్రాసి పంపాను. నిర్వికారమైన మనస్సుతో నిద్రపోయాను ఆ రాత్రి. వారం రోజులవరకు ఏమీ వ్రాయలేదు నేను.

ఊళ్ళోనే మరో కాలేజీలో పనిచేసే అతను, ఒక మధ్యాహ్నం యూనివర్శిటీలో కనిపించాడు నాకు. నన్ను చూస్తూనే అతని ముఖం నవ్వుతో వికసించింది. 'హల్లో—బాగున్నారా ?' అన్నాడు. నేను తలూపాను.

'ఏం. యిల్లావచ్చారు?' అన్నాను.

'మిమ్మల్ని చూద్దామని'—నవ్వాడు. 'అబ్బే మా తమ్ముడికి ఫీజు కట్టాలని వచ్చా ... బి. ఎస్‌సి. లో వున్నాడు. వ్రాస్తానన్నారు వ్రాయలేదేం?' అన్నాడతను—మళ్ళీ.

'మొన్న మంగళవారం వ్రాశాను. అందలేదా?'

'లేదే! ఏమని వ్రాశారు!' అన్నాడతను.

'ఇవ్వాళ నన్ను చూడ్డానికి రమ్మని వ్రాశాను' అప్రయత్నంగా ఆడేశాను అబద్ధాలు. పిరికిగా తప్పించుకోవడానికని ఆడేశాను కానీ— మనస్సు వీటిని అంగీకరిస్తోంది, ఇతనిపట్ల నీకు బాధ్యత ఏమిటి అని

సమర్థించుకో చూస్తోంది. నువ్వెందుకు సంజాయిషీ చెప్పుకోవాలని ఎదురు తిరిగి ప్రశ్నిస్తోంది హృదయం.

'అరె. సారీ. సాయంత్రం కాలేజీలో ఒక మీటింగు వున్నది. మీకు ప్రాక్టికల్సు రెండింటికికదా? అలా పూళ్ళోకివెళ్ళి కాఫీత్రాగేసివద్దాం రండి' అన్నాడతను. దూరాన అతనికారు నిలబెట్టివుంది. మెట్లుదిగబోతూ ఆగాను నేను ... అడ్డంగా తలూపాను. 'వద్దు' అన్నాను. కానీ— అతనితోపాటు మెట్లుదిగి క్రిందకి వచ్చాను. అతను ఆశ్చర్యపోయాడు ముందు. 'ఏం?' అన్నాడు సందేహంగా. అతని ప్రశ్న అంత చొరవగా లేదు. 'ఏంలేదు, వద్దు' అన్నాను అతనివంకచూసి. అతని కళ్లల్లో ఏమిటిది అన్న సంశయం వున్నదా అనిపించింది నాకు.

'నేను వెడతాను మరి. తలనొప్పిగా వుంది' అని నమస్కారం చేసి. వీలైనంత హాయిగా నవ్వి. వెనక్కితిరిగి మెట్లుఎక్కి కాలేజిలోకి వెళ్లిపోయాను. అతను ఒక్క నిమిషం ఆగి కారు స్టార్టుచేసి వెళ్లి పోయాడు ...."

సుమిత్ర కంఠం రుద్ధమైంది.

"చీకటి పడుతోంది లే" అన్నది వసుంధర. సుమిత్ర కదల్లేదు.

"... ఆ తర్వాత వారం రోజులకి ఏదో వూరు వెడుతున్నానని, నెలవరకు రాలేనని ఉత్తరం వ్రాశాడతను. నెలరోజుల తర్వాతనే వ్రాయమన్నాడు నన్ను. ఈలోగా నాకేదయినా సహాయము అవసరముంటే వాళ్ల తమ్ముడికి చెప్పమన్నాడు నన్ను ఫోన్‌లో.

నెలదాటినా నేను అతనికి వ్రాయలేదు. ఆ తర్వాత అతనొక్కసారి వచ్చాడుట హాస్టలుకి నేను లేనప్పుడు. వచ్చివెళ్లాడని తెలిసికూడా నేను ఏమిటో సంగతి కనుక్కోలేదు. వసూ, నేను చేసుకున్న వూహలన్నీ కల్లలై పోయాయన్న బాధ ఒక్కటే కాదు నాకు—తానంత వికారంగా వున్నట్లుకూడ అతనికి తెలియదా అనికూడా నాకేబాధ. ఏమిటో కసిగా నా ఆలోచనల్లోంచి అతన్ని తొలగించుకోవడానికి ప్రయత్నించాను. అన్నీ మర్చిపోవడానికి యత్నించాను. అటు, యిటు ఆనందంతో చూడవలసిన విశేషాలేమీ లేనట్లుగా సూటిగా సాఫీయైన రోడ్డుమీద నడకలాగా అయింది జీవితం. ఏవో అందమైన విషయాలు యింకా ముందు ముందు చూస్తానన్న ఉత్సాహం లేదు ఆగమనంలో. నన్నలము కొనిన నిరాశ, హతాశ మెల్లిగా విడిపోసాగాయి.

మొదటి టరమ్ సెలవులకి నేను యింటికి బయలుదేరాను. రైలు సికిందరాబాదు చేరింది. బయటకు తలవుంచి, స్టేషనులోకి చూడసాగాను. బిస్కట్ల బండివాణ్ణి పిలచి ఒక పాకెట్టు కొన్నాను. రైలు బయలుదేరే వేళైంది. దూరాన్నుంచి జనం పరుగులు పెడుతూ రైలువేపుకి వస్తున్నారు. ప్లాటుఫారం మీదకి చూశాను. చటుక్కున—అతను కనబడ్డాడు. పుస్తకాల షాపుదగ్గర నిల్చుని ఏదో మేగజీను తిరగవేస్తున్నాడు. అతను తలెత్తిచూశాడు కొద్ది క్షణాల తర్వాత. నన్ను చూడగానే అతని ముఖం ఒక్కసారిగా వికసించింది. నా హృదయం ఝల్లుమన్నది—భయంతో. చీకాకుతో ముడుచుకు పోయింది మనస్సు. నా ముఖంలో నవ్వు రాలేదు. ఎందు కితనితో నేనీ పరిచయాన్ని పొడిగించడం? మనస్సు నిగ్గబట్టుకుని నేను ముఖం ప్రక్కకు తిప్పుకున్నాను.

రైలు కూతపెట్టింది. ఒక్కసారి తలత్రిప్పి అతనేమి చేస్తున్నాడో అని చూశాను నేను. పదిగజాల దూరంలోనే ఉన్నా డతను.

అతని కళ్ళు మెరుస్తున్నాయా అనిపించింది. ఆర్ద్రంగా మిణుకు మిణుకు మంటున్నాయి ఆ కళ్లు—బాధాకరమైన ఒక సత్యాన్ని కనుక్కొని, తీవ్ర వేదన పొందుతున్నట్లుందేమో ఆ చూపు అని—యిప్పు డనిపిస్తుంది నాకు.

అతనితో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు నా ఇష్టం వచ్చినతీరున నడిపి, నన్ను గురించి, ఏవో ఆశలు కల్పించుకోనిచ్చి—ఆ స్నేహాన్ని నా ఇష్టంవచ్చినట్లు త్రెంపివేసే అధికారం నా కెవరిచ్చారు? 'నీతో స్నేహం నాకిపుడు బాగుండలేదు. ఫో' అని విసరి కొట్టేహక్కు నాకులేదు. వసూ, అవన్నీ ఇప్పుడనుకుంటాను. ఆ ప్లాటుఫారంమీద అతనితో నవ్వుతూ మాట్లాడితే నా సొమ్మేమి పోయింది? నా ఘనత ఏమి తగ్గింది? ఒక కీటకాన్ని అవతలకి త్రోసిపారేసి, అది బాధతో గిలగిల లాడుతుంటే, నాకేమీ పట్టనట్టు చూస్తూ ఊరుకున్నాను. తోటి మానవుణ్ణి అల్లాగే బాధించాను నేను...''

"తర్వాత ఎప్పుడు చూశావు అతన్ని మళ్ళీ?" అన్నది వసుంధర. సుమిత్ర ఆమె వళ్లో తలదాచుకుని బిగ్గరగా ఏడ్చింది. ఎంత సేపుగానో ఆపుకున్న దుఃఖం—పొంగి పొర్లుకొచ్చింది.

"లేదు—అందుకే 'వసూ' అన్నాను జీవితంలో ఎవరికైనా, మరో వ్యక్తికి ఆనందం కలిగించే అవకాశం ఎప్పుడోగానీ రాదని, ఆ వచ్చిన అవకాశాన్ని జారవిడుచుకోవడమేకాదు—అతి క్రూరంగా వేదనకలిగించి, వెనుతిరిగి సవరించుకోలేని అపచారం చేశాను నేను. ఎంత సేపూ నా ఆశలు తల్లక్రిందులవడం, నన్నుగురించిన ఆలోచనలే నాకు తోచాయి గానీ—అతనిలో నే నేమి వూహలు రేకెత్తించానో, అతను నన్నుచూసి ఏమనుకున్నాడో, నేను ఆతృతగా అతన్ని చూడ్డానికి పరుగెత్తుకొనివచ్చి నీవా అన్నట్లు చూసినప్పుడు అతనెంత అవమానభారంతో క్రుంగిపోయి నాడో, ఇవేమీ నాకు పట్టలేదు—వసూ, నేను చేసినపని ఎంతతప్పు!"

సుమిత్ర ఏడుస్తూనేవుంది. వసుంధర కొంచెం ఆగింది. "ఎందుకు సుమిత్రా ఆ యేడుపు? నువ్వేం చేశావని తప్పు? మళ్ళీ ఎప్పుడు చూశావు అతన్ని?" అన్నది ఆమె సుమిత్ర తలనిమిరి.

సుమిత్ర మరొక్కసారి బిగ్గరగా ఏడ్చింది. "ఎప్పుడు చూస్తాను? నేను సెలవులంతా అతన్నిగురించి ఆలోచించలేదు. ఇక్కడికి తిరిగి వచ్చిన మూడోనాడు పేపరులో పడింది—అతను రెండురోజులు జ్వరంతో తీసుకొని చనిపోయినట్లు...వసూ, నేను నిజంగా పాపం చెయ్యలేదూ? ఆఖరుసారిగానైనా అతన్ని చిరునవ్వుతో పలుకరించి ఆ ఆనందాన్ని యిస్తే నిజంగా ఎంత మధురంగా వుండేవి అతని స్మృతులు? నన్ను అహోరాత్రాలు వెన్నాడే బాధ మాత్రమే మిగిలింది నాకు."

బాగా చీకటిపడేవరకు అల్లాగే కూర్చున్నారిద్దరూ. చుట్టూ ప్రకృతి అంతా కనులకు స్పష్టంగా కనిపించడం మానేసింది. అక్కడొకటీ యిక్కడొకటీ పక్షులు ఆతృతగా అరుస్తూ, ఎగురుకుంటూ వెళ్లాయి.

"లే సుమిత్రా—లోపలికి పోదాంపద" అన్నది వసుంధర. సుమిత్ర లేచి, కళ్లు తుడుచుకుంది కొంగుతో. వసుంధరను ఆనుకొని రూము చేరింది ఆమె. రూములోకి వెడుతూనే మంచంమీద పడి వెక్కి వెక్కి ఏడ్చింది ఆమె.

అప్పుడుగానీ, ఆ తర్వాత ఎన్నోసార్లు దిగులుగావుండే సాయంత్రాల్లోగానీ సుమిత్ర ఏడ్చినప్పుడు—వసుంధరకి ఏమని ఆమెను అనునయించాలో తోచలేదు.

భూమి త్రవ్వినకొద్దీ వూరుతుంది నీరు—ఎవరేమి చేయగలరు? ఎవరూ తీర్చలేని, ఎవరికివారు తీర్చుకోలేని వ్యథలు కొన్ని వుంటాయి. అవి అంతే.

[1959]